

Στην κόλαση των ποδηλατών αντικατοπτρισμών

Μια φαρσοειδή αστυνομική ιστορία

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΑΪΛΑΚΗ

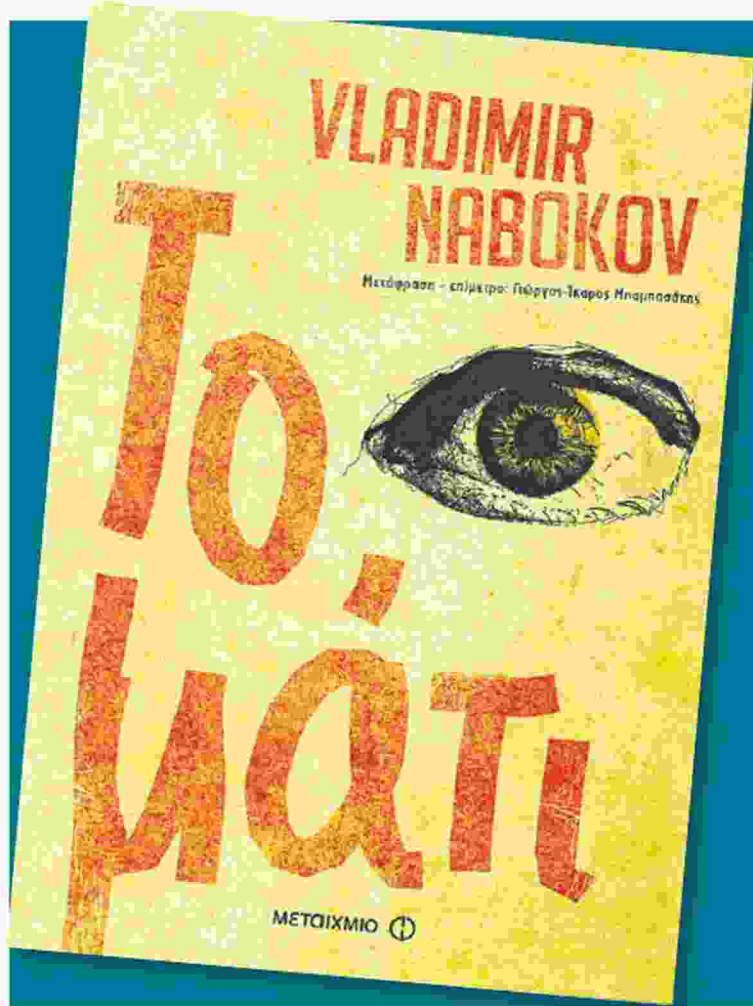
Η περιφρόνησή του για την κοινή λογική, τα καταπιεστικά ήθη και την πολιτική ευπρέπεια, η εμμονή του να επινοεί σκακιστικά προβλήματα και η λατρεία του για τη μουσικότητα των λέξεων τον έκαναν να αντιμετωπίζει τη γραφή μυθιστορημάτων ως μια αιμώδως διανοητική άσκηση, μία ιδιαίτερα απαιτητική τέχνη της εξαπάτησης, αλλά και ένα ατέρμονο γοητευτικό παιχνίδι.

Όπως είχε πει άλλωστε και ο ίδιος «δεν έχω κανέναν κοινωνικό σκοπό, ούτε μεταφέρω κανένα κοινωνικό μήνυμα, όμως μου αρέσει να συνθέτω γρίφους και να βρίσκω περίτεχνες λύσεις στους γρίφους που συνθέτω».

Πάντως, για να τα κάνει όλα αυτά, για να καταφέρνει -δηλαδή- να παίζει κάνοντας υψηλή τέχνη, χρειάζεται -δίχως άλλο- ένας συγγραφέας εξαιρετικών ικανοτήτων. Και, πράγματι, ο Βλαντιμίρ Ναμπόκοφ (1899 - 1977) εκτός από μία πληθώρα ασυνήθιστων βιωμάτων, διέθετε μια ιδιαίτερα δημιουργική φαντασία, μία λεπτή αίσθηση του χιούμορ και μια παράξενα γοητευτική προσωπικότητα που έκανε αισθητή της παρουσία της μέσα στους χαρακτήρες των μυθιστορημάτων του.

Απ' την άλλη, η συγγραφική δραστηριότητα τον απασχολούσε με τέτοια ένταση που συχνά έπαιρνε τη μορφή μιας ιδεοληψίας, αφού για εκείνον τόσο η ζωή όσο και η τέχνη ήταν πάντα ένα απαιτητικό παιχνίδι σαγήνης και απάτης. Ο Βλαντιμίρ Βλαντιμίροβιτς Ναμπόκοφ γεννήθηκε στην Αγία Πετρούπολη από μία παλιά αριστοκρατική οικογένεια η οποία θα εγκατέλειπε τη Ρωσία έπειτα από την επανάσταση των μπολσεβίκων. Αλλά ο μικρός Βλαντιμίρ διέθετε μια έμφυτη ικανότητα να επιβιώνει, καθώς και να διαπρέπει σχεδόν σε ό,τι τον απασχολούσε.

Δεκαεφτά χρόνων δημοσιεύει την πρώτη του ποιητική συλλογή, ενώ στη συνέχεια σπουδάζει στο Κέμπριτζ γαλ-

θρώπου- μέσω ψευδαισθήσεων και εμ-
μονών.

Αλλά εκείνο που κυρίως τον ενδιέ-
φερε ήταν οι μυστηριώδεις διεργασίες
της ίδιας της συνείδησης στην προσπά-
θειά της να ανακαλύψει τα όρια ανάμε-
σα στην ψευδαίσθηση και την πραγμα-
τικότητα.

Σε κάθε περίπτωση, τα παζλ -που
τόσο τον γοήτευαν- έμελλε να θέσουν
το πλαίσιο στα περισσότερα από τα έργα
του, μέσα πάντα από ένα πολύπλοκο
σχεδιασμό μοτίβων και νύξεων που αιχ-
μαλωτίζουν τον α-
ναγνώστη.

Στην «Αμυνα
του Λούζιν», για
παράδειγμα, ο Λού-
ζιν, εσωστρεφής
και μελαγχολικός
ως παιδί, στρέφε-
ται στο σκάκι για να
αποφύγει την
πραγματικότητα.
Μεγαλώνοντας, το
πρωτοφανές ταλέ-
ντο του τον φέρνει

στην κορυφή, αλλά το τίμημα είναι δυ-
σβάστακτο: Το πάντοτε ικανό για λα-
μπρούς σκακιστικούς συνδυασμούς
μυαλό του, αποδεικνύεται τραγικά ανε-
παρκές για να αντιμετωπίσει το λαβύ-
ρινθο της ζωής και είναι αυτό που θα
τον οδηγήσει στη συντριβή.

Με την «Αληθινή ζωή του Σεμπά-
στιαν Νάιτ», ωστόσο, ο Ναμπόκοφ θα
βρει το καθαρά προσωπικό του στυλ, ένα
διαυγές ύφος που το διαπερνά η παρα-
φορά ενός αλλόκοτου ονείρου: Δύο
μήνες μετά το θάνατο του μυθιστοριο-
γράφου Σεμπάστιαν Νάιτ, ο νεαρός ετε-
ροθαλής αδελφός του αναλαμβάνει να
γράψει τη βιογραφία του. Αυτό που θα
προκύψει -υποδειγματικά- είναι η αδυ-
ναμία να φτάσει κανείς στη γνώση της
πραγματικής ζωής του άλλου, έστω και
αν πρόκειται για τον χαμένο αδελφό.

Ήταν εντούτοις με την θρυλική, πια, «Λο-
λίτα» που ο Ναμπόκοφ θα γνώρισε -ε-
τεροχρονισμένα- την απόλυτη καταξίω-
ση: Είναι η εκπληκτική ιστορία ενός
πάθους ανεξέλεγκτου και χωρίς όρια,
που κυριεύει έναν σφραγισμένο δια-
νοούμενο για ένα ανήλικό κορίτσι, το
οποίο με την πρώιμη σεξουαλικότητά
του και την προκλητική θηλυκότητά του
θα τον οδηγούσε σε μία σειρά από βα-
σανιστικές περιπέτειες, μέχρι την ζοφε-
ρή κατάληξη της ιστορίας.

Η ανεπανάληπτη ικανότητα του Να-
μπόκοφ στη σύνθεση της πλοκής, στο
παιχνίδι των λέξεων και των καταστά-
σεων, αλλά και η λεπτότητα της ψυχο-
λογικής διεξόδου βρίσκει -σε αυτό το
μυθιστόρημα- την ύψιστη έκφρασή της.
Όσο για «Το Μάτι» (εκδ. Μεταίχμιο) είναι
τόσο μια εκπληκτικών δυνατοτήτων φαρ-
σοειδή αστυνομική ιστορία όσο και μια
αφήγηση βυθισμένη στην κόλαση των
πολλαπλών αντικατοπτρισμών του βα-
σικού της πρωταγωνιστή.

Ο κεντρικός χαρακτήρας του μυθι-
στορήματος, ο Σμίροφ, έρχεται αντιμε-
τωπος με μια ταπείνωση που τον υπερ-
βαίνει και δοκιμάζει να αυτοκτονήσει.
Μάλιστα, θεωρεί ότι το έχει πετύχει,
αλλά παρ' όλα αυτά συνεχίζει να αφη-
γείται.

Σταδιακά, θα μετατραπεί σε έναν
«εξωτερικό παρατηρητή» του κόσμου με
την εικόνα που έχει για τον εαυτό του
να γίνεται όλο και πιο θολή, καθώς ο ί-
διος εξακολουθεί να υφίσταται μόνο
μέσα από τις αποσπασματικές ματιές και
αφήγησεις των άλλων- κάτι σαν ένα
διαρκές παιχνίδι με καθρέφτες. Το απο-
τέλεσμα, για ακόμη μία φορά, είναι ένα
περίτεχνο και ευφάνταστο παζλ όπου
εικόνες και σκέψεις συνυπάρχουν, αλ-
ληλοσυμπληρώνονται απρόσμενα και
ιδανικά, υπακούοντας -θαυμαστά- στον
εσωτερικό ρυθμό μιας γριφώδους αφή-
γησης που γνωρίζει πάντοτε τον τρόπο
να ξαφνιάζει και να γοητεύει...

Ο κεντρικός χαρακτήρας ΤΟΥ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ, Ο ΣΜΙΡΟΦ, ΕΡΧΕΤΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΟΣ
ΜΕ ΜΙΑ ΤΑΠΕΙΝΩΣΗ ΠΟΥ ΤΟΝ ΥΠΕΡΒΑΙΝΕΙ ΚΑΙ
ΔΟΚΙΜΑΖΕΙ ΝΑ ΑΥΤΟΚΤΟΝΗΣΕΙ. ΜΑΛΙΣΤΑ, ΘΕΩΡΕΙ ΟΤΙ
ΤΟ ΕΧΕΙ ΠΕΤΥΧΕΙ, ΑΛΛΑ ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ
συνεχίζει να αφηγείται.

λική και ρωσική φιλολογία. Το 1922
δολοφονείται, στο Βερολίνο, ο πατέρας
του και τέσσερα χρόνια αργότερα δημο-
σιεύει το πρώτο του μυθιστόρημα. Οι
καιροί, όμως, ήταν δύσκολοι και ο προ-
σαρμώστικός συγγραφέας άρχισε -από
το 1941 και μετά- να γράφει στα αγγλι-
κά.

Μάλιστα, εξαιτίας του πολέμου ε-
γκατέλειψε την Ευρώπη και εγκαταστά-
θηκε οριστικά στις ΗΠΑ όπου και θα
γινόταν ένας λογοτέχνης παγκοσμίου
φήμης. Είναι εμφανές ότι η αναγνώριση
δεν ήρθε σε καμία περίπτωση τυχαία:
Δεξιότηχης του στυλ με μία αξεπέραστη
ευφυΐα ο Ναμπόκοφ κατόρθωσε να α-
ναδομήσει, με απaráμιλλη επινοητικό-
τητα, τις λογοτεχνικές φόρμες. Σε όλα
του τα έργα πραγματεύεται τη σταδιακή
διαμόρφωση της συνείδησης του αν-